

СТАНОВИЩЕ

От д-р доц. д-р Здравка Благоева Костова за дисертационния труд на Елка Димитрова Владимирова за получаване на образователната и научна степен “ доктор” по Област на висше образование: 1. Педагогически науки; Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по биология; Научна специалност: Методика на обучението по биология.

Тема на докторската дисертация: **„Интерактивни методи на обучение в екологичното образование и възпитание (Биология и здравно образование - гимназиален етап)“**

Елка Димитрова Владимирова е родена на 29 март 1954 г. Завършва последователно средно, полувисше в МУ „Йорданка Филаретова” и висше образование през 1981 г. в Биологическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Има трудов стаж 32 г. и 8 месеца и необходимите педагогически компетентности да обучава учениците по биология и здравно образование и да провежда изследователска педагогическа дейност с приложение на педагогически, химични и биологични методи.

В процедурата за „Доктор“ се анализират следните материали: дисертация, автореферат и 13 публикации.

Докторантът е изложил своите изследвания и авторски виждания в 13 броя публикации (8 на кирилица и 5 на латиница), от които 11 са публикувани в България и 2 – в чужбина. Публикации 11 и 12 са в списания с анонимно рецензиране.

Темата на дисертацията е в съответствие с целите на стратегия „Европа 2020“, тъй като разкрива възможности за по-тясна връзка между сферите на образование и труд, за развитие на ключови компетенции за обучение през целия живот и в тази връзка за осигуряване на качествено образование.

Дисертацията съдържа нови научни идеи, проверени в практиката и оценени с помощта на адекватни методи:

- Иновативен интерактивен дидактически модел за изучаване на биологичното разнообразие в антропогенизирани екосистеми;
- Комбинация от техники, създаващи условия за кооперирано учене и социално споделяне на получените резултати, оказващи въздействие върху цялостната училищна среда;
- Сравнителен анализ на концепциите за екологична грамотност и екологично съзнание от позициите на образование за устойчиво развитие и доближаване на тези две основни схващания в методиката на екологичното образование;
- Оригинални обучаващи материали в три варианта за изграждане на екологична грамотност чрез свързване на теория и практика и чрез реален принос за подобряване на качествата на околната среда;
- Детайлизиран инструментариум с използване на адекватни статистически методи за научно обосноваване на ефективността на разработения модел.

Трудът е логически структуриран и се основава на задълбочено проучване на теорията и практиката по изследвания проблем. Проучваният проблем, целите, задачите, хипотезата и методите на изследване са взаимно свързани. Формирането на екологична грамотност се изследва на три равнища на биологичното разнообразие – генетично, видово-популационно и екосистемно с приоритет на видово-популационното равнище. Учениците използват като лаборатория самата природна среда и се срещат с реалните последици от антропогенната дейност, което ги поставя в ситуация на търсене на конструктивни решения.

Структурата на дисертацията се извежда от обхватно и многопланово изучаване на базисните концепции от позициите на когнитивната психология, философията на

конструктивизма и отражението му в дидактиката. Приоритет е даден на социалния конструктивизъм и на концепцията на Виготски за зоната на най-близкото развитие, която подчертава необходимостта от използването на ръководено откритие в учебния процес. Този подход позволява теоретичното осмисляне на интерактивните стратегии. Правилно и задълбочено е обяснена йерархичната им структура, мястото и ролята на рефлексивните техники. Практическо значение има от една страна критичният анализ на интерактивните стратегии и от друга – възможностите за обогатяване на интерактивните методи с интерактивни техники.

Историческият подход към анализа на взаимоотношенията на обществото с природата с превес на икономическите аспекти е креативен в смисъл, че обогатява теоретичната основа за анализ на нагласите на учениците към природата.

Моделът на интерактивните технологии е творчески адаптиран и детайлизиран в контекста на екологичното образование при изучаване на биологичното разнообразие, което от своя страна има приносен характер към методиката на обучение по биология, тъй като декомпозира философско-психологическите теории до равнището на конкретни педагогически практики. Анализът на конкретната екологична среда на учениците е също от значение за подбор на обучаваща стратегия, адекватна на контекста.

Системата от методи на обучаващата и на контролно-регулиращата програма е много богата и осигурява необходимата база данни за обективен анализ на резултатите от обучението. Обучаващата програма обхваща всички компоненти на образователния процес, което е предпоставка за комплексно въздействие върху ученика при изграждане на екологична грамотност в широк смисъл на думата.

Между поставените цели и критерии за диагностика е осъществена необходимата релация, съответстваща на компонентите на концепцията екологична грамотност (знания, умения, отношения). Определени са и някои параметри на интелектуална интеракция.

От всичко 44 таблици и 13 фигури, 17 таблици и 3 фигури представят резултатите от обучаващата програма. В анализа по критерий „знания“ изследването акцентира върху базисните екологични понятия на шест равнища на усвояване по таксономията на Блум (таблици 23, 24, 25, 26, 27 и 28 и фиг. 10). Развитие на уменията на учениците също се декомпозира на умения за вземане на решения в проективни ситуации (таблици 29, 30 и 31), на умения за изграждане на постер, проект и понятийна карта (таблици 32 и 33 и фиг. 11). Показателите за изследване на посочените умения произтичат от задълбоченото проучване на теорията и аналитичното наблюдение на практиката, в резултат на което е изградена обоснована структура, поддаваща се на статистически анализ. Сполучливо, с помощта на диагностично наблюдение докторантката е оценила уменията на учениците за ефективно интелектуално взаимодействие по критериите готовност, активност, точност, толерантност и поведение и е установила развитие на съответните умения в последователните години. Изследването на колебанията на екологичните нагласи от Доминиращата Социална Парадигма (ДСП) към Новата Екологична Парадигма (НЕП) се основава на добре разбрана, усвоена и приложена методика на Дънлап и Катън, която за първи път се използва у нас. Данните се съгласуват с изследвания в други страни и са много добре статистически обработени. Анализът на резултатите по критериите „Оценка“ и „Самооценка“ дава представа за рефлексивните умения на учениците. Този мост между интерактивни методи и развитие на рефлексивни умения е важен за образователната практика и може да бъде подложен в бъдеще на самостоятелно изследване.

Езикът и стилът на изложение и анализ в дисертацията са научни, разбираеми и четивни, добре прецизирани и разкриват адекватна на съвременните изисквания научна култура.

Статистическата обработка напълно задоволява с използвания обем на извадката, адекватните статистически методи и получените резултати.

Представеният дисертационен труд и авторефератът са дело на дисертантката и показват овладяните от нея умения за изследователско търсене в областта на методиката на обучение по биологията.

Публикациите са осъществили своята роля за социално споделяне на получените резултати и показват уменията на авторката за критично и рефлексивно мислене. Те са напълно достатъчни за образователната и научна степен „доктор“.

Дисертантката е проявила максимализъм в извършеното емпирично изследване, но то ѝ дава необходимата основа за по-нататъшно детайлизиране на отделните варианти по отношение на нови критерии и показатели като например изследване по критерия пол, социална принадлежност и т.н.

Маркираните приноси от авторката са напълно приемливи и обосновано доказани с анализа на резултатите.

Тя показва добре усвоени умения за провеждане на самостоятелни изследвания и за работа в екип. Притежава редица компетентности (социални, научно-изследователски, информационно-технологични, психолого-педагогически, лингвистични и други), които са много важни за педагогическата практика в съвременния глобален информационен век и за нейното научно общуване в изследваната област.

Представената работа е лично дело на дисертантката.

Наред с решените въпроси, дисертацията представя научно-теоретична база и поставя въпроси, насочващи към бъдещи изследвания и навлизане в по-големи детайли в изследваните проблеми. В този смисъл дисертантката може сполучливо да бъде включвана в изследователски екипи по проблемите на методиката на обучение по биологията и екологията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни и научно-приложни резултати**, които представляват оригинален принос в методиката на обучение по биологията и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

Дисертационният труд показва, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност Методика на обучението по биологията като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна** оценка за проведеното изследване, представено от рецензирания от мен дисертационен труд, автореферат, публикации по темата, постигнати резултати и приноси и предлагам на почитаемото научно жури **да присъди** образователната и научна степен ‘доктор’ на Елка Димитрова Владимирова по Област на висше образование: 1. Педагогически науки; Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението; Научна специалност: Методика на обучението по биологията

20.08.2012

Рецензент:

(Дпн. доц. д-р Здравка Костова)